

Je mi nějak smutno a protivno. Ani voda, u které často celé dny postávám, nechce mne vyléčiti. Ani voda, spanilá a tajemná, mihotající se lehce mezi olšemi a vrbami. Pozorují blažený tanec motýlic, zelených, modrých a hnědých, a závidím a hněvám se, a chytím-li rybu, jsem chladnokrevně krutý. Nejlépe bylo by opítí se až do polomrtva, stonati někde v koutě a pak teprve s rekonvalescentní chutí k životu stanouti znova uprostřed nádherného léta. 5 10

Lidský skřehot, jediný zvířecí zvuk skutečně navýsost odporný, kalný proud nesmírně zbytečných žvastů, huláká všemi ulicemi villegiatury, peče se na slunci jako prskající špatný omastek a nějaký ženský klavír zušlechťuje ještě tuto kulturní symfonii. Není možno mysliti na něco krásného. Dříví bych štípal až do úpadu, slepě a bezohledně k prstům. A ještě raději štípal bych lidské lebky... 15

To je tak, když nějaké povinnosti nebo okolnosti vytrhnou člověka z přírody a samoty a donutí ho ke styku s lidmi aspoň v myšlenkách. To je tak, když člověk neslyší dlouho laskavého a krásného slova a žije v poměrech, kdy na ně čeká. 20

Och, jak jsi veliký a bohatý, splýváš-li někde v samotě se stromy a travami uprostřed lesů nebo polí! Cítíš se součástíkou velikého dění, nejsi nic a jsi všechno, a Veliký Pan, který dosud žije, ale skrývá se nevděčné době a jen čeká, poněvadž ví, že bláhový člověk vystřízliví zase jednou ze svého poblouznění, Veliký Pan žehná ti jako věrnému svému děcku a drsný jeho polibek cítíš na svém čele! 25

Ale jak jsi chudý a maličký uprostřed lidí, ve svém neobratném a nedobrovolném obcování s nimi, jak sám a sám, blázen mezi moudrými, chytrými a prohnanými, ty, člověče, který miluješ umění a myšlenky, utopie a revolty, krásné věci a naivní ženy, přírodu a svobodu, ty, šílenče, zločinče, pitomče! Žiješ dnes ve světě cifer a o tvůj pípot nikdo se nezajímá. Ofélie, jdi do kontoáru! 30 35

Ano, příteli! Tvá žena si to přeje, příbuzní na to naléhají, přítel ti to radí, úcta bližních řídí se dle toho: Kamaráde, jdi do kontoáru. Dvě třetiny svého bdění věnuj cifře, božské, vznešené, neodolatelné cifře, a teprve zbytek svým bláznivým ideálům a zbytečným pitomostem, teprve zbytek, a co nejopatrněji. Pak se staneš někým: žena tě poslouchá, příbuzní tě chválí, přátelé se tě drží a bližní tě ctí, přicházíš z království cifry a kdož ví, co z tebe jednou nebude. Pomni, že dnešnímu světu je zcela lhostejno, kdo jsi, a že se zajímá jen o to, kolik vyděláváš. Nestyd' se za to! Jsou na světě vznešenější věci než člověk a propadly témuž osudu. Nikdo se neptá po množství krásy a ducha v předmětech, každý chce vědět, toliko, kolik stojí... Jsi pták v kleci z cifer. Svět je líheň cifer, život vášnivý rej cifer. Obchodních cifer, nutno dodati...

Naproti na břehu pod vrbami sedává s udicí mladý Herr Kraus. Student z Vídně myslím. Dělává totéž co já. Jdu-li pod splav, přijde za mnou. Haben sie was schon? Chytám-li na sýr, chytá na sýr. Chytám-li na červy, vytáhne červy. Mám-li brk, nasadí si brk. Mám-li korek, nasadí si korek. A ten člověk, sotva mám rybu na břehu, ptá se, kolik váží. Aby to v duchu mohl rychle přepočítat na to, kolik stojí. Kolik, kolik, kolik! Má v účtě cifry. Obchodní cifry, nutno dodati.

Místo pana Krause, izraelity, mohl by však sedět naproti také pan Kadeřávek, křesťan. Místo Němce Čech. Vše jedno. Kromě několika tichých bláznů, kteří tu sedíme na březích Svitavy z lásky k vodě a z čistého pudu, i všichni udičkáři převádějí kořist na cifry, syni své doby.

Té naší doby! Také má svoje slunce, zlaté slunce, běda, telecí podoby. Také miluje odvahu a svobodu, běda, ve vykořisťování člověka. Také miluje krásu, krásu cenných papírů, cifer, obchodních cifer. Miluje i filosofii a vědu. Chudák Nietzsche jest jejím filosofem, bohudík nevolky. Národohospodáři oddaní velkokapitalismu jsou jejími teoretiky. Znam jednu dívku, ta má dukáty, má dukáty? A proto má všechny ctnosti. A tak království cifer žije, vzkvétá, šíří se; mřežoví klece naší houstne: dýcháme ještě?

Mladý Herr Kraus je ostatně docela snesitelný človíček. Naivní diletant, který počítá, poněvadž celý svět počítá. Včera představil se mi dokonce starý Herr Kraus. Přejde někdy popotácet se na břehu s ohromným prutem, s nímž 5
loví prý v Dunaji. Neshledal jsem ho nepříjemným. A tak obléhali jsme společně jednu zátočinu. Od jisté doby jsou mi vůbec ti naši vyhřívající se židovští kramáři méně nepříjemni. Chápu je. Jsou upřímní. Nosí na odív své cifry jako jejich ženy své maso, ale nějak klidně, samozřejmě, s čistým svědomím. Jsou upřímní, neoblékají červených 10
košil na kramářské nitro. Vyděláváme, hlásají každým slovem a gestem, ale nemluví přitom o hospodářském povznesení národa a o nutnosti pozitivní politiky.

Od jisté doby jsem menší antisemita. Cítím, že antisemitism je již příliš jednostranné omezování nenávisti. 15
A zdá se mi, že český národ bude nucen pomalu docela přenechatí jej páteru Šrámkovi a podobné chase. Byl vysvětlitelný, oprávněný, dokud jsme mohli židům záviděti, dokud židé dovedli lépe počítati než my, dokud oni jen tučněli ve zlaté kleci. Dnes máme však vlastní zlatou klec, 20
dnes milujeme cifry, jako Hus miloval svou pravdu a Žižka svou dobrou vojnu, milujeme cifry tak, že z jedněch 600.000 děláme dvakrát 600.000 a z českého národa vládní národ. Vládní národ v červené košili, poněvadž přes starou tradici nepřechází se jen tak... 25

Je mi smutno a ošklivo. To proto, že se zase jednou příliš zaměstnávám lidmi a ve chvíli skoro historické svým národem. Zatracená povinnost! Je mi až příliš jasno, že pořádný člověk hlásí se za všech okolností ke svému národu, i když 30
cítí sebemezinárodněji. Za jistých okolností je opak přece ponížením, vzdáním se sebe sama. A pořádní lidé se nevzdávají, především sebe se nevzdávají. Hlásiti se ke svému národu je za všech okolností povinností především k sobě. Za všech okolností. I tehda, když se člověk rdí za národ studem. Pak je to ovšem zatracená povinnost. 35

Ano, je to zatracená povinnost, když se přitom rdíš studem, když se cítíš synem vládního národa, ty, který jsi po celý život myslil, že stavíš na národu, jenž aspoň ve své

lásce ke svobodě, myšlence a odvaze je nepolepšitelný.

Je k zalknutí hnusno kolem. Dýcháme ještě? A dýcháme-li, máme-li aspoň dobrou vůli dýchat plnými plícemi, ty a já, hrstečka zavržených synů, máme-li dobrou vůli křičeti a brániti se, pokud nám to dovolí zátopa zlatých cifer, jež se derou do hrdla, do očí, do uší, to ubohé zvíře, jemuž říkají český lev a jež nám stále ještě malují majestátní jako straku na vrbě, to dodýchalo. Z krásného zvířete zbyla jen kůže, kterou vycpali hospodářskými a pozitivně politickými frázemi, uvěznili ve zlaté kleci a dávají hlídati pány ve fraku, kteří kandidují tímto způsobem na ministerská křesla a tajná radovství. A ubohé, kdysi krásné zvíře dívá se na nás skleněnýma očima, za nimiž není života...

Ptáku, co tikáš? Zalez do stínu zlatého mřížoví a drž hubu! Otec bařtipánů měl nádhernou řeč u pomníku Otce národa.

Nikoliv! Jazyka dar svěřil nám bůh... A když je člověku tak smutno a protivno, snáze mluví od plic a snáze láme pouta. I kdyby byl skutečně poslední mohykán na sypké výspě.

Láme pouta. I ta, která nevyhlízejí jako pouta, a přece jsou pouta.

Jsem například český spisovatel. A byl bych rád, kdyby se řeklo jednou o mně: Český spisovatel byl. Ale jsou ještě jiní čeští spisovatelé. Také na Moravě. Moravští spisovatelé. A ti si založili teď spolek. Moravské kolo. Chtěli mne v něm míti.

Je mi tak smutno a ošklivo. To se lehce lámou pouta. I ta, která nevyhlízejí jako pouta. A proto, pánové, nepůjdu.

Jsou mezi vámi hodní lidé, obětaví lidé. Není mezi vámi nikdo, s kým bych si rozuměl. Jsou mezi vámi lidé, kteří by mi neublížili. Jsou jiní, které bych dovedl na nůž potírati. Například kdyby se opět dali najmouti od dr. Dolanského do automobilu a přijeli ožírat naši dědinu. Nebyl jsem tehda náhodou doma. Mohly se státi nepříjemné věci. To společné „české spisovatelství“ by tomu nezabránilo. To je pouto hrozně falešné.

Jsou mezi vámi lidé, které mám rád a s nimiž rád posedím při pivě. Při pivě ledacos se snese, ledacos odpouští. Ale jinde si nerozumíme ani jako spisovatelé, ani jako lidé veřejní. Jsem z jiného světa, přicházím odjinud a jdu jinam. A myslím si, že bude-li třeba podporovat nějakou dobrou věc, budu ji moci podporovat i zevně nespoután s lidskou skupinou, v jejímž středu se mi ještě hůře dýchá než jinde. Jedni z vás jsou vtělená konzervativnost, druzí jsou roajalisté, jedni chodí na farské hostiny a hrbí hřbet před vysoko-urozenými pány, druzí píší věci, kterých nikdy nebudu čísti, co mně a vám, pánové? Tak jsem si tedy řekl: při pivě kdykoliv, ve veřejném životě nikdy. 5

Je-li z vás někdo rybář, přijď k nám teď o prázdninách. Budeme chytat pstruhy, parmy, jelce, podoustve. Budeme chválit krásu přírody, nádheru léta. Upřímně řečeno, nemám rád české spisovatele. Nejsou ani ptáci, kteří pípají. Jsou to ptáci, kteří mlčí, nevyjí-li dokonce s vlky. 10

A rdím-li se teď tak často studem za svůj vládní národ, zda nerdím se současně za jeho spisovatele? Zalezli do stínu zlatého mřežoví naší klece a sní sen moudré konzervativnosti. 15

Je mi smutno a ošklivo. 20